

”Kvinnor, kräv ny mammografi för täta bröst”

LIVSVIKTIGT Runt 40 procent av alla kvinnor har täta bröstvävnader. Men denna riskfaktor för bröstcancer tas inte på tillräckligt stort allvar, menar cancerforskaren Per Hall. Nya metoder för mammografi behövs för tidig upptäckt av tumörer.

AV EVA-LOTTA SIGURDH FOTO GETTY IMAGES

Säg den kvinna som inte känner någon form av oro eller nervositet när kallelsen till mammoграфи dimper ner i brevlådan. Få vet dock att oron är mer befogad för vissa av oss än för andra: alla med täta bröst. Det vill säga de som har bröst med mycket körtlar och bindväv. Även om denna riskfaktor för att få bröstcancer varit känd i några år nu är det många som inte vet om de vare sig risken eller om de själva tillhör riskgruppen.

Det berättar professorn och cancerforskaren **Per Hall**, som leder en av världens största bröstcancerstudier, svenska Karma-projektet (se fakta-ruta). Per Hall är även aktuell med en ny forskningsstudie med fokus på täthetsbaserade mammografiscreeningar:

–För att minska antalet insjuknade i bröstcancer, och även upptäcka cancer tidigare, behövs nya undersöknings-

metoder. Jag anser att man bör gå från den idag åldersbaserade till en riskbaserad screening istället, med tanke på vilken avgörande roll vi numera vet att täta bröst kan ha för om en kvinna utvecklar bröstcancer. Dessutom gör just tätheten att det är mycket svårare att upptäcka bröstcancer med vanlig mammografi hos dessa kvinnor. Skälet är att både cancerceller och det täta vävnads som vit färg på mammografibilderna.

Cancer kan missas

Per Hall hoppas i sin nya studie få fram bevis för att man med så kallad kontrastförstärkt mammografi – dvs att använda jodkontrastmedel för att upptäcka tumörer som ”gömmar” sig i den täta vävnaden – kan hitta all den cancer som idag missas i vanlig mammografi.

–Fördelen med den här metoden är enkelheten. Ingen

ytterligare apparatur eller undersökningsprocedur behövs, utan det räcker med ett stick i armen före screeningen. Det här tror jag definitivt kan vara en väg framåt, säger han hoppfullt.

Han framhåller samtidigt flera andra forskningsframsteg som gjorts på senare tid med kopplingar till brösttäteten som riskfaktor för bröstcancer:

–Tack vare Karma-projektet kan vi idag konstatera att läkemedlet Tamoxifen, som länge getts till redan cancersjuka patienter för att minska risken för återfall, även skulle fungera förebyggande för kvinnor med hög risk för att få bröstcancer.

Studier i olika testgrupper har nämligen visat att brösttäteten hos friska kvinnor som fått Tamoxifen, som är en hormonell behandling, minskat. Det krävs inte heller

särskilt hög dos för att minskningen ska ske.

Det här är dubbelt fantastiska upptäckter, menar Per Hall, eftersom det dels skulle kunna minska antalet insjuknade kvinnor radikalt, dels kan användas i ännu större utsträckning än idag för redan cancersjuka kvinnor som nu tvingas avbryta denna efterbehandling på grund av starka biverkningar:

–Tänk om alla tätbröstade kvinnor med mycket hög risk för att få bröstcancer (ca 10 procent) kunde få Tamoxifen förebyggande!

Verkningslös hos vissa

En mindre positiv upptäckt kopplad till Tamoxifen är dock att detta läkemedel inte har någon som helst verkan för så många som 30 procent av alla kvinnor. Skälet är att dessa kvinnors kroppar av än så länge okänd anledning inte

Cancerforskare uppmanar alla kvinnor att ställa krav på förbättrade undersökningsmetoder.

” Vi bör gå från åldersbaserad till riskbaserad screening.

Per Hall, professor och cancerforskare

har förmågan att bryta ner det passiva Tamoxifenet till den aktiva komponent som krävs för att det ska få verkan.

–Det är alarmerande eftersom det betyder att ett stort antal kvinnor får Tamoxifen utan att medlet har någon effekt. Ett alternativ skulle vara att använda den aktiva komponenten direkt, men det är inte tillåtet på grund av risken för biverkningar, konstaterar Per Hall.

Verkningslös

Hur många kvinnor handlar det då om, som har täta bröst? Genom testgrupperna i Karma-projektet har hela 40 procent av alla kvinnor mellan 40 och 74 år konstaterats ha täta eller mycket täta bröst. Det är den åldersgrupp som kallas till mammografi och som man därmed har koll på.

Så hur vet jag om jag berörs? Och vad kan jag i så fall göra?

–Det kan du än så länge inte ta reda på, tyvärr. För detta krävs ytterligare forskning, som bevisar att de behandlings- och undersökningsmetoder som nu testas verkligen bidrar till att minska antalet dödsfall kopplat till brösttäteten.

Men i andra länder, som i USA, kan man ju både få veta sin brösttätethet och få såväl förebyggande behandling som individanpassad screening?

–Ja, det stämmer – och det beror till stor del på de påtryckningar och starka engagemang som finns hos kvinnorna själva där. Detta har lett till att politikerna agerat och släppt till resurser till forskningen i en helt annan omfattning än här. Ett sådant engagemang saknar jag i Sverige och vill uppmana: Kvinnor, bilda opinion! Politikerna skulle lyssna mycket mer på er än på oss forskare! □

Kort om...

Dubbel risk med täta bröst

■ Många faktorer påverkar risken att få bröstcancer. De man oftast talar om är livsstil, gener och sådant som syns på mammografibilden – framför allt den mammografiska tätheten. Det är den vita delen av bilden och består av körtlar och bindväv. Ju tätare, desto fler körtlar och högre risk för bröstcancer.

■ Tätheten i sig gör alltså att det finns fler celler att kunna få cancer i än i otäta bröst. Därav riskfaktorn. Sedan tillkommer den ökade risken för att tumörer inte upptäcks vid den vanliga mammografin då de inte syns i screeningen.

■ Unga kvinnor har tätare bröst än äldre. Risken för bröstcancer gäller dock framför allt äldre kvinnor med kvarstående täthet.

Du får inte veta om du är berörd

Brösttätethet brukar delas in i de fyra kategorierna A, B, C och D, från otäta bröst (A) till mycket täta bröst (D). Runt 40 procent av alla kvinnor mellan 40 och 74 år har täta bröst, det vill säga tillhör kategori ”C” eller ”D”. Av dessa har ca 10 procent mycket täta bröst (kategori ”D”). Beräkningarna har gjorts utifrån de tusentals kvinnor som under de senaste åren deltagit i Karma-projektet. Än så länge erbjuds ingen möjlighet att få veta sin brösttätethet inom svensk sjukvård. För att detta ska bli verklighet krävs ytterligare forskningsunderlag och en stark opinion för att den här frågan ska prioriteras hos beslutsfattande politiker.

9000

kvinnor insjuknar varje år i Sverige i bröstcancer. Omkring 1 400 kvinnor avlider i sjukdomen. Femårsöverlevnaden för bröstcancerdrabbade i Sverige ligger på 96–97 procent.

Pågående forskning

Karma-projektet, som leds av en grupp forskare på Karolinska Institutet i Stockholm med Per Hall i spetsen, är den största bröstcancerstudien någonsin i Sverige och en av de största i världen. Totalt ca 70 000 svenska kvinnor har deltagit i projektet sedan 2011. Karma-projektets stora frågeställning är: Vilka av de kvinnor som just varit på mammografi kommer att upptäcka bröstcancer inom två år? www.karmaprojektet.se